

BÖYÜK YARADICI ÖMRÜN MİLLİ ƏDƏBİ, İCTİMAİ-FƏLSƏFİ MISSİYASI

Bu günlərdə Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin Mirzə Fətəli Axundzadə adına Azərbaycan Milli Kitabxanası görkəmli şəxsiyyətlər seriyasından daha bir qiymətli bibliografiyanı çapdan buraxıb.* “Akademik İsa Həbibbəyli” adlı bibliqrafik göstəricidə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti, Əməkdar elm xadimi, akademik İsa Əkbər oğlu Həbibbəylinin həyat və yaradıcılığına həsr edilmiş zəngin material öz əksini tapıb.

Nəşrin elmi redaktoru AMEA-nın həqiqi üzvü, professor Teymur Kərimli və Əməkdar mədəniyyət işçisi, professor Kərim Təhirov, ön sözün müəllifləri professorlar Kamran Əliyev və Məmməd Əliyev, tərtibçilər filologiya üzrə fəlsəfə doktorları Zakirə Əliyeva və Ağahüseyn Şükürovdur.

Kitab ümummilli lider Heydər Əliyevin İ.Ə.Həbibbəyliyə “Əməkdar elm xadimi” fəxri adının verilməsi haqqında 9 oktyabr 1999-cu il tarixli fərmanı ilə açılıb. Eyni zamanda alimə Azərbaycan elminin inkişafındakı xidmətlərinə görə “Şöhrət” ordeninin verilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 16 oktyabr 2007-ci il tarixli, habelə Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial və iqtisadi inkişafında böyük xidmətlərinə görə “Şərəf” ordeninin verilməsi haqqında 3 avqust 2009-cu il tarixli sərəncamları da özünə yer alıb.

Onu da qeyd edək ki, indiyədək görkəmli elm və ictimai xadim İsa Həbibbəylinin həyatı və elmi fəaliyyətinin ayrı-ayrı mərhələlərinə həsr olunmuş bir neçə bibliqrafiya çap olunub. Oxuculara təqdim edilən yeni bibliqrafiya isə daha genişdir: 1964-2018-ci illəri əhatə edir.

Annotasiyada qeyd olunduğu kimi, “biblioqrafiyada akademik İsa Həbibbəylinin kitabları, dövrü mətbuatda, məcmuələrdə çap olunmuş əsərləri, elmi-tənqidi və publisistik məqalələri, rus və başqa dillərdə çap olunmuş əsərləri, tərcümələri, redaktə etdiyi kitablar, elmi məsləhətçisi, elmi rəhbəri və opponenti olduğu elmi işlər, habelə görkəmli alimin həyat və yaradıcılığı haqqında materiallar öz əksini tapıb”. Bibliqrafik göstəricidə vahid əlifba sırası gözlənilib, xronoloji ardıcılıqla ədəbiyyat siyahısı verilib. Nəşrin “Əlavələr” hissəsində akademik İsa Həbibbəylinin nəsil şəcərəsi və təsviri sənətdə obrazı göstərilib ki, bu fərqli əlavələr də biblioqrafiyanın əhəmiyyətini daha da artırıb.

“Böyük ömrün illəri və əsərləri” adlı ön sözdə görkəmli akademikin ədəbiyyat tarixçiliyi və ədəbiyyat nəzəriyyəsi sahəsindəki yeri, fədakar elmi axtarışları, habelə ictimai fikir tariximizdə əhəmiyyətli rolu ifadəsini tapıb.

Göstərilir ki, İsa Həbibbəyli ədəbiyyata şeir və məqalə ilə gəlib, görkəmli elm xadimi, akademik Məmməd Cəfər Cəfərova tanış olub, onun rəhbərlik etdiyi “Ədəbiyyat nəzəriyyəsi” şöbəsinə aspiranturaya qəbul edilib və adlısanlı alimlər Mirzəğa Quluzadə, Yaşar Qarayev, Əziz Mirəhmədov, Kamal Talibzadə, Məhmədhüseyn Təhmasib, Kamran Məmmədov ilə yaxından ünsiyyatda olub, geniş elmi dünyagörüş, neciblik və xeyirxahlıq, məsuliyyət və sədaqət, hərtərəfli nəzəri və əməli fəaliyyət onun fərdi xarakterinin kamilləşməsində mühüm rol oynayıb.

İsa Həbibbəyli 1980-ci ildə “XX əsrin əvvəlləri Azərbaycan romantik lirikası” mövzusunda dissertasiya müdafiə edərək filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, 1996-cı ildə “Cəlil Məmmədquluzadə: mühiti və müasirləri” mövzusunda yazdığı elmi işinə görə isə filologiya üzrə elmlər doktoru dərəcələrini alıb.

Alim “Romantik lirikanın imkanları” monoqrafiyasında janr, poetika və üslub məsələlərini önə çəkib. O, müxtəlif romantik sənətkarların janr və poetika sahəsindəki özünəməxsusluqlarını müəyyən edib, ilk dəfə ədəbiyyata gətirdikləri sonet, marş, şerqi və sair kimi janrların poetik forma baxımından xüsusiyyətlərini göstərüb. Bundan başqa, İsa Həbibbəyli XX əsrin əvvəlləri Azərbaycan romantik şeirinin görkəmli yaradıcılarının fərdi poetik üslubunun seçiyəvi xüsusiyyətlərini öyrənib, Hüseyn Cavidin romantik-fəlsəfi, Məhməddəd Hadinin romantik-publisist, Abbas Səhhatin lirik-romantik, Abdulla Şaiqin romantik-realist üslubunu müəyyənlegdirib. Onun janrlar və üslublar haqqında elmi-nəzəri müddəaları və tezisləri mühüm nəzəri əhəmiyyətə malikdir.

Görkəmli Cəlil Məmmədquluzadəşünas olan İsa Həbibbəyli “bu nəhəng və parlaq simanın ədəbi və publisist fəaliyyəti, mühiti və müasirləri uzun illər dərinəndə məşğul edib”. Alimin elmi fəaliyyətinin böyük bir mərhələsi Cəlil Mə-

mədquluzadənin həyat və yaradıcılığına həsr olunub. “Cəlil Məmmədquluzadə” (1987), “Zamanın dühası” (1993), “Seçkin Azərbaycan yazarı Cəlil Məmmədquluzadə” (1994), “Cəlil Məmmədquluzadə: mühiti və müasirləri” (1996) adlı dəyərli monoqrafiyalardan Azərbaycan ədəbiyyatşünaslıq elminin mühüm nailiyyətidir.

Ön söz müəllifləri İsa Həbibbəylinin tədqiqatlarının aktuallığı, elmi yeniliyi və təcrübi əhəmiyyəti haqqında qiymətli fikirlər söyləyib. Onun orijinal tədqiqat üsulu ilə seçilən monoqrafiyası Mirzə Cəlilin yaradıcılığına elmi-nəzəri yanaşmanın yeni faktları və nadir arxiv materialları ilə zəngindir. Tədqiqatçı “bu sanballı elmi əsərini yazanda Bakı, Tiflis, Təbriz, Kiyev, Ərzurum, Odessa, İrəvan, Naxçıvan, Qori, Yasnaya Polyannanın arxiv, muzey və kitabxanalarından əldə etdiyi materiallara və sənədlərə istinad edib, Cəlil Məmmədquluzadənin mənalı həyat yolu, onun çoxcəhətli ədəbi-ictimai fəaliyyəti, zəngin bədii irsi və çoxsaylı müasirləri ilə əlaqələrinin aydın mənzərəsini canlandırıb”.

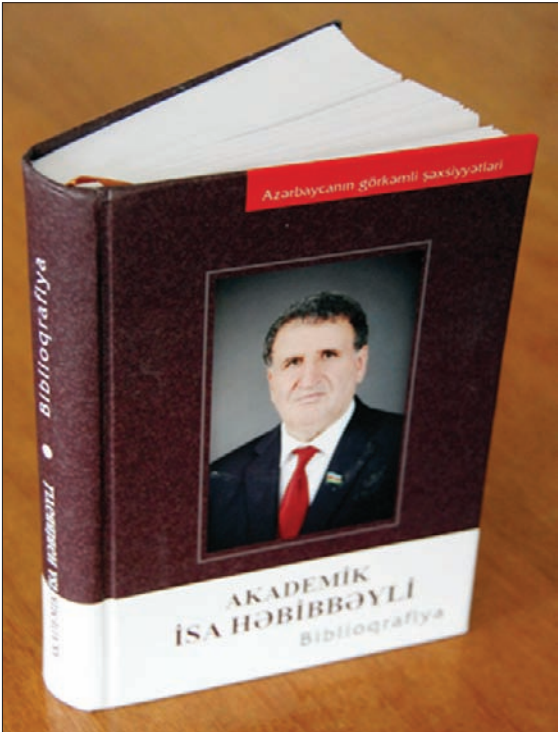
Ön sözdə İsa Həbibbəylinin XIX əsrin 70-90-cı illəri və XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan maarifçiliyinin elmi-nəzəri əsasları haqqında konseptual yanaşmalarına əhatəli diqqət yetirilib, Məhməddəd ağa Şahtaxtinski, Eynəli bəy Sultanov, Paşa ağa Sultanov, Mirzə Cəlil Şüribi, Sadiq Xəlilov, Tağı bəy Səfiyev, Məmməd-qulu bəy Kəngərli və başqalarının maarifçilik görüşləri təfərrüatları ilə izah və şərhlerini tapıb, “müxtəlif arxivlərdən toplanmış zəngin materiallar həm də dövrün maarifçi ədəbi-ictimai mühitinin də gedişatını və mənzərəsini canlandırmaya imkan verib”.

İsa Həbibbəyli “Molla Nəsrəddin” jurnalı haqqında dəyərli fikirlər söyləyib, onu mütləq-qçı tarixi hadisə kimi qiymətləndirib: “Zamanın meydana çıxardığı yeni ədəbi-ictimai mühit tək-cə adicəkilən jurnalın deyil, Azərbaycan ədəbiyyatında yeni tipli ədəbi məktəbin — “Molla Nəsrəddin” məktəbinin yetişib formalaşmasını şərtləndirmişdir”. Tarixən elmi fikirdə “Molla Nəsrəddin” və “Füyuzat” dərğiləri üz-üzə qoyulub. “İsa Həbibbəyli bu problemə ilk dəfə ədəbi-tarixi proseslərin realılıqları müstəvisində yanaşmış, hər iki cərəyanın (romantizm və tənqidi realizm — Ə.Ə.) milli oyanış və tərəqqi, ədəbiyyat və mətbuatın inkişafı üçün əhəmiyyətini göstərmiş, ilk dəfə molla-nəsrəddinçilik hərəkatı ilə füyuzatçılığın ortaq cəhətlərini elmi-nəzəri əsaslarla sistemli araşdırmaya cəlb edib”.

Akademik dövlət müstəqilliyi şəraitində Cəlil Məmmədquluzadə külliyyatının 4 cildliyini nəşrə hazırlayıb, onlara izah və şərhlər yazıb, ilk dəfə ora özünün tapıb üzə çıxardığı “Ər”, “Lənət”, “Oyunbazlar” pyeslərini, 16 satirik şeirini, 35 məqaləsini, 170 felyetonunu daxil edib, yazıcının 50, başqalarının 44 məktubunu, elmi-ədəbi və publisistik sənədləri ərəb dilində çap etdirib. İsa Həbibbəyli eyni zamanda “Məhməddəd ağa Şahtaxtli. Seçilmiş əsərləri” (2006) kitabını yeni araşdırma və sənədlərlə birlikdə oxuculara çatdırıb, tanınmış maarifçiləri Azərbaycan, Fransa, Rusiya və Türkiyədə çap olunmuş məqalələrini, əlifba layihəsini, məktublarını, tərcümeyi-hal sənədlərini və nadir fotoşəkillərini üzə çıxarıb, ilk dəfə “Seçilmiş əsərlər”ə daxil edib.

Alim-maarifçi və şair Məhməddəd Tağı Sidqinin “Əsərləri”nin 2004-cü il nəşrinə onun dərsliklərini, maarifçi şeirlərini, elmi əsərlərini və məktublarını daxil edib. Eynəli bəy Sultano-vun maarifçi-realist olduğunu da İsa Həbibbəyli irəli sürüb, publisistik əsərlərini ilk dəfə 2016-cı ildə Azərbaycan və rus dillərində kitab halında nəşr etdirib. Məmməd Səid Ordubadi haqqında “Böyük ədəbiyyat nəhəngi” monoqrafiyasını yazıb, “Həyatım və mühitim” kitabına edibin “İki cocuğun Avropa səyahəti” əsərini, “Qəflət”, “Vətən və hürryyət” kitabındakı şeirlərini daxil edərək ədəbi döviyyəyə gətirib.

Ön söz müəllifləri İsa Həbibbəylinin Nizami Gəncəvi, İmadəddin Nəsimi, Məhməddəd Fü-

zuli, Mirzə Fətəli Axundzadə, Hüseyn Cavid, Əli bəy Hüseynzadə, Məhməddəd Əsəd bəy və başqaları haqqında elmi-nəzəri və ədəbi-estetik fikirlərini professional ədəbiyyatşünaslığın nailiyyəti kimi dəyərləndiriblər.

Müəlliflər İsa Həbibbəylinin müasir ədəbiyyat sahəsində tədqiqatlarına da önəm verib, onun Məmmədhüseyn Şəhriyar, Mirzə İbrahimov, Səməd Vurğun, Rəsul Rza, Mir Cəlal, Bəxtiyar Vahabzadə, Məmməd Araz, Anar, Elçin və başqaları haqqında yazılarının universal dəyərlərini göstəriblər.

XX əsrin 60-70-ci illərinin araşdırmaları da İsa Həbibbəylinin tədqiqatlarında mühüm yer tutub. O, “kiçik adamların”, dərin mənəvi münasibətlərin ədəbiyyata gəlişini, — ümumən insan amilini vaxtında duymuş və bu müxtəliflikdə ayrı-ayrı sənətkarların yerini, səviyyəsini göstərmiş, bütövlükdə, dövrün ədəbi prosesi, onun realılıqlarının təqdimi əhəmiyyətli olub.

Alimin tədqiqatçılıq üsulu fakt, sənəd, real proseslər, arxiv və ədəbi mətn əsasında elmi-nəzəri ümumiləşdirmələrin vüsəti ilə müəyyən olunub, o, həm ciddi ədəbiyyat tarixçisi, həm də nəzəriyyəçisi kimi qəbul edilib.

Ədəbiyyatşünas-alim Səməd Vurğun, Şəhriyar, Məmməd Araz, Nəriman Həsənzadə, Anar, Elçin, Yusif Səmədoğlu, Fikrət Qoca, Zəlimxan Yaqub, Sabir Rüstəmxanlı, Kamal Abdulla, Vaqif Səmədoğlu, Yunus Oğuz haqqında yazanda da onların hər birini öz başlanğıcında, fəqət yuxarıda göstərilən meyarlarla təqdim edib, — fərdi üslublarını özəllilikləri üzrə müəyyənlegdirib.

İsa Həbibbəylinin ədəbiyyatşünaslıq görüşlərində Firi-dun bəy Köçərli ədəbi-tarixi, Mehdi Hüseyn ədəbi-publisist, Məmməd Arif Dadaşzadə elmi-sosioloji, Asif Əfəndiyev ədəbi-fəlsəfi, Məmməd Cəfər Cəfərov elmi-nəzəri üslubu yaradan görkəmli alimlər kimi qiymətləndirilib, “Yaşar Qarayev analitik-obrazlı təfəkkürü ilə fərqlənib, ən sərt, xalis elmi detallara şairanə baxmağı bacarıb”.

Akademik İsa Həbibbəyli elmi-nəzəri fəaliyyətə “XX əsrin əvvəlləri Azərbaycan romantik lirikası” ilə başlasa da, sonralar həmişə ədəbiyyat nəzəriyyəsi məsələləri ilə məşğul olub. Onun müxtəlif illərdə yazdığı “Böyük ədəbiyyatşünaslıq uğrunda”, “Ədəbiyyatın təri-i”, “Ədəbiyyatşünaslıq elminin şöbələrinə yenidən baxış”, “Satira ədəbi növ kimi”, “Sonet janrı”, “Azərbaycan şeirində himn və marş”, “Kiçik hekayə janrı” — novella”, “Dialoq haqqında monoloq”, “Ədəbi əlaqələrdən — müqayisəli ədəbiyyatşünaslıq” adlı elmi-nəzəri məqalələri alimin ədəbiyyat nəzəriyyəçisi kimi özünəməxsus görüşlərinin göstəriciləridir. Alimin “Ədəbiyyat nəzəriyyəsi” (1985) adlı dərs vəsaitindən uzun illərdir ali məktəblərimizdə istifadə olunur, “Romantik lirikanın imkanları (1984) monoqrafiyası XX əsrin əvvəlləri Azərbaycan romantik şeirinin poetikasını, sənətkarlıq xüsusiyyətlərinin tədqiqi baxımından faydalı elmi-nəzəri mənbədir”. İsa Həbibbəyli ədəbiyyatın növ və janrlara bölünməsinin yeni təsnifatını hazırlayıb, buraya ilk dəfə ədəbi növ kimi satiranı da daxil edib və janrlarını göstərib.

Görkəmli alim mövcud ədəbi-nəzəri təcrübə əsasında Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinin yeni dövrleşdirmə konsepsiyasını hazırlayıb. “Onun

“Azərbaycan ədəbiyyatı: dövrleşdirmə konsepsiyası və inkişaf mərhələləri” adlı monoqrafiyası bu istiqamətdə yazılmış ciddi nəzəri tədqiqat əsəridir”.

Universallıq İsa Həbibbəylinin elmi fəaliyyətinin seçiyəvi xüsusiyyətidir. Cəmiyyətşünas-alimin tarix, folklorşünaslıq, ədəbi əlaqələr, mühacirət ədəbiyyatı, sənətsşünaslıq və teatr tarixi və dilçilik sahəsində axtarışları da kifayət qədər uğurludur. Onun Dünya tufanı, Nuh peyğəmbər və Naxçıvan haqqında tədqiqləri sivilizasiyaların tarixinə bəxış baxımından əhəmiyyətli elmi mənbələrdir. “Duzdağ mozaikası” (2017) fədakar alimin ilkin insan məskunlaşması və erkən şəhər mədəniyyətinə dair maraqlı elmi əsərlərindəndir.

Akademik İsa Həbibbəyli yüksək təşkilatçılıq bacarığı və mənəvi-əxlaqi keyfiyyətləri ilə seçilən görkəmli alimdir. O, Naxçıvan Dövlət Universitetinin elmi işlər üzrə prorektoru (1991-1996), Naxçıvan Dövlət Universitetinin rektoru (1996-2013) olanda elmi-tədqiqat işləri və mədəni-kütləvi tədbirlər sahəsində böyük uğurlar qazanıb. Müəllifi olduğu “Müasir mərhələdə ali məktəbin idarə olunması və beynəlxalq əlaqələrin təşkili” layihəsi ilə universitetdən Avropa-yə pəncərə açıb, Avropa Şurasının Tempus proqramı tərəfindən qəbul olunub.

İsa Həbibbəyli elm xadimi kimi Türkiyə, Rusiya, ÇXR, Fransa, Almaniya, Bolqarıstan, Polşa, Macarıstan, Pakistan, Cənubi Koreya, İran, MƏR, Qazaxıstan, Türkmənistan, Özbəkistan, Gürcüstan, Qırğızıstan və başqa ölkələrin elmi auditoriyalarında ölkəmizi layiqincə təmsil edib. O, Beynəlxalq İnformasiyalasdırma Akademiyasının, Türkiyə Atatürk Dil, Tarix və Kültür Yüksək Qurumunun üzvüdür. Əsərləri Azərbaycan, türk, ingilis, rus, fransız, ərəb, urdu, polyak, macar, gürcü, litva dillərində çap olunub. O, Respublika Dövlət Mükafatları Komissiyasının və bir çox başqa mətbuat orqanları redaksiya heyətinin üzvüdür.

2013-cü ildən AMEA-nın vitse-prezidenti, Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru vəzifələrini layiqincə yerinə yetirən akademik İsa Həbibbəyli Azərbaycançılıq konsepsiyası layihəsi və milli ədəbiyyat tarixinin dövrleşdirilməsi konsepsiyasının müəllifidir. Təşkilatçı rəhbərin təşəbbüsü ilə institutda “Nizamişünaslıq”, “Azərbaycan mühacirət mətbuatı”, “Ədəbi tənqid”, “Mətbuat tarixi və publisistika”, “Azərbaycan-Asiya ədəbi əlaqələri”, “Azərbaycan-Türkmənistan-Özbəkistan ədəbi əlaqələri” şöbələri, “Füzulishünaslıq” sektoru, “Ədəbi cərəyanlar” sektoru, “Beynəlxalq əlaqələr”, “Nəşriyyat və proqnozlaşdırma”, “Təhsil şöbəsi” adlı köməkçi qurumlar yaradılıb. Onun baş redaktor kimi ciddi səyləri ilə institutda “Ədəbiyyat məcmuəsi”, “Poetika.izn” və “Ədəbi əlaqələr” jurnalları fəaliyyət göstərib.

Milli Elmlər Akademiyasında və Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunda bir sıra beynəlxalq elmi konfransların keçirilməsində və xarici ölkələrin elmi qurumları ilə geniş əlaqələrin yaradılmasında akademik İsa Həbibbəylinin böyük xidmətləri vardır. Onun təşəbbüsü ilə 2014-cü ildən respublikada və beynəlxalq səviyyədə “Fizika və lirika: dünya təcrübəsi və ölkə realılıqları” mövzusunda simpoziumlar keçirilib.

İctimai-siyasi xadim İsa Həbibbəyli 1998-2005-ci illərdə Naxçıvan Respublikası Ali Məclisinin deputatı, “İnsan hüquqları və beynəlxalq əlaqələr” komissiyasının sədri olub. 2005, 2010, 2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinə deputat seçilib. Hazırda parlamentin Elm və Təhsil Komitəsinin sədridir. Onun rəhbərliyi ilə “Elm haqqında” (2015), “Məktəbəqədər təhsil haqqında” (2016), “Peşə təhsili haqqında” (2017) qanunlar qəbul edilib. İsa Həbibbəyli Əməkdar elm xadimidir, “Şərəf” və “Şöhrət” ordenləri, fəxri fərmanlar və diplomlara layiq görülüb.

Bibliqrafiyada akademik İsa Həbibbəylinin həyatı, elmi-pedaqoji və ictimai fəaliyyətinin əhatəli tarixləri göstərilib, ədəbiyyatşünas-alimin qiymətli fikirlərindən seçmələr verilib.

Akademiklərdən Məmməd Cəfər Cəfərov, Mahmud Kərimov, Nizami Cəfərov, Muxtar İmanov, İsmayıl Hacıyev, müxbir üzvlərdən Yaşar Qarayev, Abbas Zamanov, Əziz Mirəhmədov, professorlardan Yavuz Axundlu, Yavuz Akpınar, Yusif Seyidov, Kamran Məmmədov, Xeyrulla Məmmədov, Qəzənfər Paşayev, fransalı Mişel Bozdemir, türkiyəli professorlar İrfan Ünver Nasrattınoğlu, İrfan Murat Yıldırım, Ra-

mazan Qorxmaz, ABŞ-dan professor Harri Lepinski, eləcə də Məhərrəm Qasımlı, Məmməd Əliyev, xalq yazıçılarından Elçin və Anar, alman yazıçısı Rudolf İvanov, xalq şairi Sabir Rüstəmxanlı, yazıçı-publisistlərdən Elmira Axundova, Rəşad Məcid, şair Rüstəm Behrudi, Almaniyadan Orxan Aras, İqdir Universitetindən Turqut Ocal, “Azərbaycan” qəzetinin şöbə redaktoru İxtiyar Hüseynli və başqalarının fikirlərindən seçmələr “Görkəmli şəxsiyyətlər İsa Həbibbəyli haqqında” bölməsində verilib.

Bibliqrafiya 4 hissədən ibarətdir. Birinci hissədə “Akademik İsa Həbibbəylinin əsərləri” göstərilib ki, bu da türk, alman, ərəb, fransız, ingilis, urdu, rus dillərində Türkiyə, İran, Ukrayna və Misir ölkələrində nəşr olunmuş kitabları, tərtibçi-müəllif olduğu kitablar, kitablarda və dövrü mətbuatda nəşr edilmiş şeirlər, kitablara və toplulara daxil edilmiş məqalələr, elmi toplularda, qəzetlərdə dərc olunmuş məqalələr və müsahibələr xronoloji ardıcılıqla qeyd edilib. Həmçinin onun gürcü, qazax, latış, macar, ərəb, özbək, polyak, moldovan, türkmən, alman, bolqar, Çin, ingilis, fransız dillərində Almaniya, Belçika, Bolqarıstan, Fransa, Gürcüstan, İran, Koreya, Qazaxıstan, Litva, Macarıstan, Misir, Özbəkistan, Pakistan, Polşa, Rumıniya, Rusiya, Türkiyə, Türkmənistan və Ukrayna ölkələrində nəşr olunmuş məqalələri ayrıca bölmədə əlavə edilib. Redaktoru olduğu və ön söz yazdığı nəşrlər, elmi məsləhətçisi və rəyçisi olduğu nəşrlər, layihə müəllifi və rəhbəri olduğu nəşrlər, tərcümələr, habelə Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin iclas və sessiyasında etdiyi bəzi çıxışları da “Bibliqrafiya”da özünə yer alıb.

Bibliqrafiyanın ikinci hissəsi alimin elmi məsləhətçisi, elmi rəhbəri və opponenti olduğu elmi işlərlə (fəlsəfə doktorluğu və elmlər doktorluğu), elmi məsləhətçisi olduğu doktorluq dissertasiyaları, elmi rəhbərliyi ilə hazırlanan fəlsəfə doktoru dissertasiyaları, opponenti olduğu dissertasiya işləri ilə bağlıdır.

Üçüncü hissə akademik İsa Həbibbəylinin zəngin həyat və yaradıcılığı, elmi-ictimai fəaliyyəti haqqındadır. Buraya haqqında yazılmış kitablar, kitablara və elmi toplulara daxil edilmiş məqalələr, qəzetlərdə dərc olunmuş məqalələr, türk dilində Türkiyədə, rus dilində həm də Rusiyada, ingilis dilində, Çin dilində Pekində çıxmış yazılar daxildir.

Bibliqrafiyada 2 əlavə hissə də verilib ki, bunlardan biri akademik İsa Həbibbəylinin nəsil şəcərəsi, ikincisi isə alimin müxtəlif rəssamlar tərəfindən çəkilmiş təsviri sənətdəki obrazı ilə bağlıdır. İsa Həbibbəylinin bizim eranın əvvəllərindən etibarən Naxçıvan torpağı ilə bağlı nəsil şəcərəsi haqqındakı tarixi məlumatlar ciddi elmi-tədqiqat əsəri təsiri başgışlayır.

Bibliqrafiyanın IV hissəsi köməkçi göstəriciləri əhatə edib ki, buraya alimin ölkəmizdə və dünyanın müxtəlif ölkələrində çap olunmuş elmi əsərlərinin əlifba göstəricisi aiddir. Xarici ölkələrdə nəşr olunmuş məqalələrinin əlifba göstəricisi türk, rus, ingilis, alman, fransız, fars, qazax dillərində olan məqalələri əhatə edir. Bibliqrafiyada İsa Həbibbəyli haqqında yazan müəlliflər, redaktorlar, rəyçilər və tərcüməçilərin də əlifba göstəriciləri verilib.

Ümumən, Azərbaycan, rus və ingilis dillərində hazırlanmış 614 səhifəlik bibliqrafiya — məlumat kitabında alimin həyatı və elmi-pedaqoji fəaliyyəti ilə əlaqədar 3293 mənbə göstərilib.

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Elm və Təhsil Komitəsinin sədri, millət vəkili, ictimai-siyasi xadim, AMEA-nın vitse-prezidenti, Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru, akademik İsa Əkbər oğlu Həbibbəyliyə həsr olunmuş bu bibliqrafiyanın nəşri görkəmli elm xadiminin həyatı və fəaliyyətinə işıq salmaqla bərabər, Azərbaycan elmi-ictimai fikrinin inkişaf yollarını da obyektiv əks etdirir. “Bibliqrafiya” ədəbiyyatşünaslıq elminin tarixini və müasir problemlərini, ədəbi-tarixi şəxsiyyətləri öyrənmək istəyənlər, müəllimlər və tələbələr üçün əhəmiyyətli mənbədir. “Akademik İsa Həbibbəyli” bibliqrafiyasını görkəmli alimin qarşıdan gələn 70 illik yubileyinə ilk layiqli töhfə hesab edirik.

* Akademik İsa Həbibbəyli (Həbibbəyli İsa Əkbər oğlu). Bibliqrafiya. Bakı, 2018, 616 s.